

Tham gia TPP và AEC- Những cơ hội và thách thức đối với nguồn nhân lực trong lĩnh vực Kế toán Kiểm toán ở Việt Nam

ThS. NGUYỄN BÍCH NGỌC - ThS. NGUYỄN THỊ THANH MAI

Năm 2015 là năm của một loạt các sự kiện liên quan đến quá trình hội nhập quốc tế của Việt Nam, điển hình là Hiệp định hợp tác kinh tế chiến lược xuyên Thái Bình Dương (Trans-Pacific Partnership Agreement- còn gọi là TPP) và Cộng đồng kinh tế ASEAN (ASEAN Economic Community- còn gọi là AEC). Cả 2 sự kiện trên đều có ảnh hưởng rất lớn đến nền kinh tế Việt Nam nói chung và cho lĩnh vực kế toán- kiểm toán nói riêng, vì lĩnh vực này sẽ là 1 trong 8 ngành nghề có sự di chuyển tự do về lao động trong khu vực ngay sau khi AEC được hình thành. Trong phạm vi bài viết này, các tác giả tập trung vào phân tích về những tác động của TPP và AEC đến nguồn nhân lực trong lĩnh vực kế toán- kiểm toán của Việt Nam, từ đó đề xuất hướng đi phù hợp đối với việc đào tạo nguồn nhân lực cho lĩnh vực này, nhằm phát huy hiệu quả những lợi ích mà TPP và AEC mang đến cho thị trường Việt Nam.

Từ khóa: nguồn nhân lực, kế toán- kiểm toán, hội nhập quốc tế

1. Những tác động của TPP và AEC đến nguồn nhân lực kế toán- kiểm toán của Việt Nam

Ngày 5/10/2015, Bộ trưởng Thương mại của 12 nước tham gia TPP đã tuyên bố kết thúc đàm phán. Đây là Hiệp định thương mại tự do nhiều bên, được ký kết với mục tiêu thiết lập mặt bằng thương mại tự do chung cho các nước khu vực

Châu Á Thái Bình Dương. Vì vậy, việc trở thành thành viên của TPP là một trong những dấu hiệu khẳng định sự hội nhập toàn diện kinh tế của Việt Nam với nền kinh tế toàn cầu và là dấu hiệu quan trọng của một môi trường đầu tư hấp dẫn. Sau khi được ký kết, TPP sẽ mở ra một thị trường thương mại chung rộng lớn với gần 800 triệu người tiêu dùng và 40% GDP toàn cầu. Cùng với đó, các thành viên đàm phán TPP nhất trí xây dựng một hiệp định

TPP “tiêu chuẩn cao”, “thế hệ mới” với mức độ tự do hóa sâu, ở phạm vi rộng, bao gồm cả những vấn đề truyền thống và mới, cả các nội dung thương mại và phi thương mại.

Cộng đồng Kinh tế ASEAN (AEC) được chính thức thành lập vào ngày 31/12/2015, là sự hội nhập của các quốc gia thành viên ASEAN thành một khối sản xuất, thương mại và đầu tư, tạo ra thị trường chung của một khu vực có dân số 600 triệu người, tổng sản lượng (GDP) hàng năm khoảng 2.000 tỷ USD và là nền kinh tế đứng thứ bảy thế giới. Bốn mục tiêu trụ cột của AEC được tuyên bố bao gồm: (1) Thị trường và cơ sở sản xuất thống nhất; (2) một khu vực kinh tế cạnh tranh; (3) một khu vực phát triển đồng đều; và (4) hội nhập với nền kinh tế toàn cầu. Việt Nam trở thành thành viên của TPP và AEC tạo ra những ảnh hưởng mạnh mẽ tới đời sống kinh tế- xã hội, tạo ra những cơ hội lớn về tăng trưởng GDP và phúc lợi xã hội. Một số ngành kinh tế có thể phát triển nhanh nhờ vào mức tăng trưởng kinh tế đạt được thông qua quá trình tự do hóa thương mại như các ngành: Dệt may, da giày, thủ

công nghiệp, thủy sản, điện tử, đồ gỗ và nội thất... Những tác động tích cực đến sự tăng trưởng kinh tế ở khu vực này sẽ mang lại nhiều cơ hội về việc làm, thu nhập cho một bộ phận người lao động.

thuật thấp. Năm 2013, lực lượng lao động qua đào tạo chiếm gần 18%. Năm 2015, tỷ lệ này là 19,5%. Điều này có thể dẫn đến tình trạng thất nghiệp hàng loạt khi các ngành nghề đòi hỏi yêu cầu cao về chất lượng phát triển

toán phải có sự chuẩn bị đầy đủ cho mình về kiến thức, kỹ năng, ngoại ngữ để có thể nắm bắt và xử lý được công việc theo các chuẩn mực kế toán- kiểm toán quốc tế. Tóm lược những thách thức đó là:

TPP có hiệu lực, AEC hình thành sẽ mang lại những cơ hội mới về làn sóng đầu tư, tạo ra nhiều công ăn việc làm. Tuy nhiên, bên cạnh cơ hội, TPP và AEC cũng đặt ra những thách thức không hề nhỏ. Để có thể tận dụng được cơ hội, Việt Nam cần nguồn nhân lực có trình độ, được đào tạo bài bản về chuyên môn, nghiệp vụ, am hiểu quy định pháp luật, có kỹ năng chuyên môn, kỹ năng nghiên cứu và kỹ năng làm việc, kỹ năng lãnh đạo và quản lý để có thể làm việc ở các vị trí quản lý, cố vấn cho các nhà đầu tư nước ngoài, thậm chí là các tập đoàn đa quốc gia. Đội ngũ trí thức trẻ cần phải xác định mục tiêu, kể cả tham vọng và hoài bão thực tế của bản thân để có chiến lược trong học tập và nghiên cứu, hình thành các kỹ năng để đạt được các mục tiêu, tìm được môi trường làm việc tương xứng với năng lực.

Bên cạnh những cơ hội và thuận lợi không thể phủ nhận, khi tham gia TPP và AEC, Việt Nam cũng phải đối mặt với nhiều nguy cơ, thách thức và những khó khăn không hề nhỏ, đặc biệt là với thị trường lao động- việc làm nói chung và thị trường lao động trong lĩnh vực kế toán- kiểm toán nói riêng

Khi Việt Nam mở cửa thị trường theo cam kết trong Hiệp định, các dự án và nhà đầu tư nước ngoài sẽ tăng, nhu cầu sử dụng nhân lực là công dân của nước cấp phép đầu tư tăng. Bản thân những nhà đầu tư nước ngoài đang hoạt động xuất khẩu tại Việt Nam sẽ chịu áp lực về tay nghề, chất lượng sản phẩm, công nghệ sản xuất theo tiêu chuẩn tại Hiệp định, sẽ hướng đến việc sử dụng lực lượng lao động có tay nghề cao và đội ngũ trí thức trẻ quốc tế. Mặc dù nguồn nhân lực của Việt Nam trẻ và dồi dào nhưng trình độ chuyên môn kỹ

nhành nhờ TPP và AEC. Bên cạnh đó, nguồn lao động từ các nước láng giềng trong Cộng đồng kinh tế ASEAN cũng tạo ra sự cạnh tranh gay gắt cho Việt Nam. Nếu không kịp đổi mới đáp ứng nhu cầu của thị trường lao động, thì tỷ lệ thất nghiệp của lao động Việt Nam có nguy cơ tăng cao. Lĩnh vực kế toán- kiểm toán cũng không tránh khỏi những khó khăn, thách thức.

Thách thức đối với nguồn nhân lực kế toán- kiểm toán

Khi cộng đồng AEC được hình thành, kế toán- kiểm toán là 1 trong 8 lĩnh vực, ngành nghề được di chuyển tự do trong khu vực. Với sự giao thoa, trao đổi nhân sự trong các hãng kiểm toán, lao động trong lĩnh vực này cũng phải thỏa mãn các yêu cầu tương đối cao để có thể đảm bảo được chất lượng dịch vụ. Chính vì vậy, thách thức ở đây chính là bản thân nguồn lực đang tham gia vào lĩnh vực kế toán- kiểm

- Lĩnh vực kế toán- kiểm toán Việt Nam đang trong thời kỳ chuyển đổi, còn nhiều vấn đề cần hoàn thiện. Rào cản pháp lý là một thách thức lớn. Thực tế để được ký báo cáo kiểm toán hay báo cáo tài chính ở Việt Nam và các nước trong khu vực, các kế toán- kiểm toán viên phải có chứng chỉ hành nghề được cấp ở nước sở tại. Tuy nhiên, số lượng này ở Việt Nam theo rà soát của các chuyên gia thì mới chỉ dừng lại ở hơn 2.000 người, con số này quá bé nhỏ và quá thiếu so với nhu cầu thực tế tại Việt Nam. Về chứng chỉ nghề nghiệp, một thách thức không nhỏ đối với Việt Nam, đó là khi Cộng đồng AEC hình thành, có sự di chuyển thể nhân trong lĩnh vực kế toán- kiểm toán, sẽ phát sinh nhu cầu về một chứng chỉ được công nhận chung cho các nước trong cộng đồng kinh tế, đó là chứng chỉ kiểm toán viên Asean (ACPA). Mỗi quốc gia sẽ cử ra một Ủy

ban giám sát làm đầu mỗi điều phối, lập danh sách những người có chứng chỉ hành nghề (CPA) của quốc gia có nhu cầu trở thành ACPA. Sau đó Ủy ban này sẽ công bố rộng rãi cho toàn bộ các tổ chức, Hiệp hội kế toán của ASEAN (the ASEAN Chartered Professional Accountants Register-ACPAR), những người đủ điều kiện để hành nghề kế toán tại các quốc gia trong khu vực. Đây sẽ là thách thức lớn với Việt Nam bởi khi các ACPA được công nhận, một sự cạnh tranh rất mạnh mẽ của nguồn nhân lực kế toán- kiểm toán Việt Nam với các ACPA trong khu vực sẽ diễn ra.

Đi kèm với thực tế các doanh nghiệp cung cấp dịch vụ kế toán- kiểm toán của Việt Nam còn quá nhỏ, các công ty lớn chỉ chiếm khoảng 10%- 15% trong tổng số doanh nghiệp cung cấp dịch vụ kế toán- kiểm toán. Muốn tồn tại được trong Cộng đồng kinh tế khu vực Asean, các doanh nghiệp phải tự gây dựng thương hiệu, uy tín nghề nghiệp, hơn hết là phát triển nguồn nhân lực ở trình độ cao.

- *Ngoài ra*, thách thức ảnh hưởng đến chất lượng nguồn lực kế toán- kiểm toán ở Việt Nam hiện nay là rào cản về ngôn ngữ. Để có thể hành nghề kế toán- kiểm toán ở các nước trong khu vực, người lao động phải có trình độ ngoại ngữ tốt. Theo số liệu của AFA (Liên đoàn Kế toán- Kiểm toán các nước Asean), khu vực Asean hiện có khoảng 196.000 kiểm toán viên. Một số nước trong khu vực như Malaysia, Indonesia, Philipines đã có những

động thái rất tích cực bằng cách dạy tiếng Anh và dạy cả tiếng của các nước trong khu vực, họ cũng đào tạo thêm cả các kỹ năng mềm, kỹ năng ứng xử và tìm hiểu về văn hóa, về kinh tế của các nước AEC. Chính vì vậy, nếu Việt Nam không có sự chuẩn bị tốt về mặt ngoại ngữ và những kỹ năng mềm khác cho nguồn nhân lực thì đây sẽ là một rào cản lớn, không chỉ trong lĩnh vực kế toán- kiểm toán, mà trong tất cả các ngành nghề có sự di chuyển lao động.

2. Giải pháp về đào tạo nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực kế toán- kiểm toán

Để có thể nâng cao tính cạnh tranh cho Việt Nam trong lĩnh vực kế toán- kiểm toán khi TPP và AEC có hiệu lực, Việt Nam cần có sự đổi mới sâu hơn và rộng hơn về chương trình đào tạo. Các trường đại học cập nhật chương trình, nội dung giảng dạy giúp sinh viên ra trường có được chuẩn đầu ra đáp ứng được nhu cầu ngày càng cao của thị trường. Hiện nay, một số trường đại học có tiếng của Việt Nam, ví dụ như Học viện Ngân hàng đã và đang xây dựng chương trình đào tạo chất lượng cao, cố gắng thống nhất chương trình giảng dạy về kế toán- kiểm toán với khu vực và theo tiêu chuẩn của thế giới, từ đó sẽ làm căn cứ để chúng ta có thể so sánh, thừa nhận lẫn nhau giữa các nước trong khu vực. Các chương trình chất lượng cao có thể tích hợp nội dung với các môn học của các tổ chức, hiệp hội nghề nghiệp nổi tiếng trên thế giới như ACCA, ICAEW, CPA

Australia.

Trong quá trình đào tạo, không chỉ trong lĩnh vực kế toán- kiểm toán nói riêng, Học viện Ngân hàng cũng thường xuyên mời các chuyên gia cao cấp từ các hãng kiểm toán lớn trên thế giới và tại Việt Nam, như BigFour (tên gọi cho 04 hãng kiểm toán lớn nhất thế giới) đến chia sẻ với sinh viên về những vấn đề thực tế, kinh nghiệm làm kiểm toán cho các hãng quốc tế, chuyên gia đến từ các hiệp hội nghề nghiệp nổi tiếng và được thừa nhận ở nhiều nước. Từ đó giúp cho sinh viên có thể vừa nắm chắc được kiến thức và cũng hiểu rõ hơn về ngành nghề, lĩnh vực mà mình đang theo đuổi. Với chương trình chất lượng cao, hàm lượng tiếng Anh chuyên ngành và các kỹ năng tiếng Anh được thiết kế phải nhằm giúp sinh viên có thể áp dụng tốt nhất trong công việc sau này và không bị bỏ lỡ, tự ti vì rào cản ngôn ngữ.

Bên cạnh đó, việc rà soát, kiểm tra và đánh giá danh sách kiểm toán viên hành nghề ở Việt Nam và các quốc gia cũng là việc làm cần thiết. Song song với đào tạo chuyên nghiệp trong các trường, việc tổ chức kỳ thi cấp chứng chỉ hành nghề ở Việt Nam cũng cần có những thay đổi về nội dung và phương thức thi sao cho phù hợp, đánh giá khách quan và cung cấp kịp thời số lượng kiểm toán viên có chứng chỉ đáp ứng nhu cầu thị trường. Về đơn vị tổ chức thi, Bộ Tài chính nên bàn giao việc tổ chức thi cho hiệp hội nghề nghiệp (ví dụ như Hội Kiểm toán viên hành nghề Việt Nam- VACPA) để tăng tính chủ động cho Hội.

Về thời gian tổ chức các kỳ thi cấp chứng chỉ kiểm toán viên và kiểm toán viên hành nghề ở Việt Nam nên được diễn ra linh hoạt hơn, với những môn thi viết có thể thi 2 đợt trong năm, và nên tổ chức một số môn thi online để tạo điều kiện hơn cho các kiểm toán viên muốn có chứng chỉ, giúp tăng được số lượng các kiểm toán viên có chứng chỉ mà vẫn đảm bảo được về chất lượng. Về nội dung các môn thi, các đơn vị có trách nhiệm tổ chức thi nên xây dựng nội dung thi bám sát với các chuẩn mực quốc tế và có nhiều tình huống thực tiễn hơn (giống như chương trình thi của các tổ chức như ACCA, CPA Australia, ICAEW...). Có thể tiến tới khuyến khích các môn thi thiết kế

bằng tiếng Anh để thúc đẩy, cải thiện kỹ năng tiếng Anh của các kiểm toán viên. Bên cạnh việc cải thiện về ngôn ngữ, nên đào tạo thêm về các kỹ năng mềm như bổ sung các kiến thức về văn hóa, kinh tế và cách cư xử của các quốc gia trong khu vực, nhằm có được sự chuẩn bị đầy đủ nhất cho lộ trình di chuyển lao động tự do trong khu vực.

Trên đây là những cơ hội và thách thức mà nguồn nhân lực kế toán- kiểm toán ở Việt Nam phải đối mặt khi gia nhập TPP và AEC. Cơ hội nhiều, thách thức cũng không hề nhỏ. Bởi vậy, nếu chúng ta không có cái nhìn xa hơn, sâu hơn vào thực tế và tương lai thì khó khăn chúng ta gặp phải sẽ nhiều hơn thuận lợi mang lại,

và hơn hết đó là tính cạnh tranh của nguồn nhân lực Việt Nam sẽ bị đe dọa. Vì thế cần tập trung trước hết vào các giải pháp nâng cao chất lượng nguồn nhân lực để TPP và AEC mang đến cho Việt Nam những cơ hội như kỳ vọng.

■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Toàn văn Hiệp định đối tác thương mại xuyên Thái Bình Dương
2. Hội thảo quốc tế UEL, ThS. Nguyễn Thị Lê Thanh, Nâng cao năng lực cạnh tranh kiểm toán Việt Nam đáp ứng yêu cầu hội nhập, 2015
3. Cơ hội hành nghề kế toán tại các quốc gia Asean, 2015, <http://danluat.thuvienphapluat.vn/co-hoi-hanh-nghe-ke-toan-tai-cac-quoc-gia-asean-120637.aspx>
4. Kế toán- kiểm toán Việt Nam hội nhập TPP và AEC, 2015, <http://tintuc.vfpress.vn/kinh-doanh/ke-toan-kiem-toan-viet-nam-hoi-nhap-tpp-va-aec-71165.html>

SUMMARY

Joining TPP and AEC- Opportunities and challenges for human resources in the field of Accounting and Auditing in Vietnam

2015 is the year of a range of important international events for Vietnam. The two most important events related to the integration process of Vietnam are Trans- Pacific Partnership Agreement- called TPP and the ASEAN Economic Community (AEC). Both the 2 events have a huge influence on the Vietnamese economy in general and on the field of accounting- auditing in particular because this will be one of the 8 sectors having free movement of labor in the area right after the forming of AEC. Within the scope of this article, the authors focus on the analysis of the impact of the TPP and AEC to human resources in the field of accounting and auditing in Vietnam and then raising the suggestions for training labor force in this sector to promote effectively the benefits that TPP and AEC offer.

THÔNG TIN TÁC GIẢ

Nguyễn Bích Ngọc, Thạc sỹ

Đơn vị công tác: Khoa Kế toán- Kiểm toán, Học viện Ngân hàng

Lĩnh vực nghiên cứu chính: Kế toán- Kiểm toán

Tạp chí tiêu biểu đã có bài viết đăng tải: Tạp chí Kế toán- kiểm toán; Tạp chí Tài chính

Email: ngoconguyen.hvnh2012@gmail.com

Nguyễn Thị Thanh Mai, Thạc sỹ

Đơn vị công tác: Khoa Kế toán- Kiểm toán, Học viện Ngân hàng

Lĩnh vực nghiên cứu chính: Kế toán- Kiểm toán

Tạp chí tiêu biểu đã có bài viết đăng tải: Tạp chí Kế toán- Kiểm toán; Tạp chí Con số và Sự kiện

Email: maintt@hvnh.edu.vn